„דער טאראנטער אידישער זשורנאל"

ווערט געלעזען פון אלע קלאסען אידען יעדען טאג אין, פאלגליך, צו קומען אין בעריהרונג מיט'ן גרויסען אידישען פובליקום, מיט די אידישע קויפער און פערקויפער מיט די אידישע מאנופעקטשורערס און ארבייטער, מוז מען דאס טהון דורך'ן טאראנטאר אידישען זשורנאל וועלכער דרינגט אריין אין יעדער אידישער הויז אין יעדער שטאדט און שטעדטעל אין קענעדע.

דער „טאראנטאר אידישער זשורנאל" ברענגט אין בעריהרונג די גרויסע נייע אידישע וועלט מיט דער אידישער וועלט.

ווען איהר לעזט ניט דעם אידישען זשורנאל פערלירט איהר פיעל:

איהר ווייסט ניט פיעלעס וואס איהר מוזט וויסען אלס מענש, אלס איד; אלס פאבריקאנט און אלס ארבייטער, אלס סוחר פאליטיקער אדער אידעאליסט

איהר פערלירט אויך פיעל אין עקאנאמישען זינן!

איהר ווייסט ניט וואס אידען אין ניט אידען פערקויפען און ווילען קויפען. איהר פערליערט פיעל וואס העלפט יעדען אין זיין קאמפף פאר עקזיסטענץ, איהר פערלירט אמאל א געלעגענהייט וועלכע וואלט פיליכט געשפילט א ראליע אין אייער גאנצער עקאנאמישער קאריערע. ווייל קיין ענגלישע צייטונג קען ניט געבען אזעלכע ידיעות וואס איהר קריגט אין א ספעציעל אידישע.

לעזט יעדען טאג דעם אידישען זשורנאל, קויפט דעם אידישען זשורנאל, סובסקרייבט דעם אידישען זשורנאל און אדווערטייזט אין

„טאראנטער טעגליכען אידישען זשורנאל"

נייעס פון דער גאנצער וועלט. — נייעס פון דער גאנצער אידישער וועלט. נייעס פון טאראנטא. נייעס פון אידישען טאראנטא — געפינט איהר יעדען טאג אין טעגליכען אידישען זשורנאל.

וואס איהר זענט ניט, ווער איהר זענט ניט, וואו איהר וואהנט ניט, לוינט זיך אייך צו סובסקרייבען דעם אידישען זשורנאל וועלכער ווערט געלעזען פון אלע קלאסען אידען.

פיר איר־גענד וועלכע אינפארמאציאנען אדער עצות ווענדעט זיך צום „אידישען זשורנאל" מיר וועלען תמיד טהון אונזער בעסטעס אייך צו דינען אויף'ן בעסטען אופן. אייערע אינטערעסען זענען אונזערע אינטערעסען.

אונזער אדרעס:

The Toronto Hebrew Journal
67 ELIZABETH ST.
TORONTO, ONT.

PHONE MAIN
4582

ווען איהר האט צו פערקויפען עטוואס — פון א הויז ביז דעם קלענסטען ארטיקעל — אדווערטייזט אין טאראנטער אידישען זשורנאל.

ער ווערט געלעזען פון טויזענדער אידען איבער גאנץ קענעדע און פון זעהר פיעל אין די פעראייניגטע שטאאטען.

כדי צו קריגען אידישע קונים מוז מען אדווערטייזען אין טאראנטאר אידישען זשורנאל.

אמבאסאדאר מארגענטהוי'ס איידים וועגען ארץ ישראל

אין דעם ענגלישען מאגאזין „דהי סורווי" איז לעצטענס ערשיענען אן ארטיקעל פון מר. מאריס ווערטהיים, דער איידים פון אמבאסאדאר מארגענטהוי, וואס האט אויך אן אמעריקאנער קריעגסשיף געבראכט די געלד פון הילפס פאנד פאר א"י און געהאלפען די פערטהיילונג, שילדערט ווי אזוי ער האט געבראכט און צוטהיילט דאס געלד, און וואס פאר אן איינדרוק עס האט אויף איהם געמאכט דאס לאנד און איהרע אידישע איינוואהנער. — מיר גיבען דא איבער זיין שילדערונג פון דעם נייעם ישוב, דיא לאנדווירטשאפטליכע קאלאניען אין ארץ ישראל.

מיין רייזע דורך די אידישע קאלאניען איז געווען דער בעגייסטערטסטער טהייל פון מיין נסיעה. דאס זיינען די קאלאניען, וועלכע בילדען דעם קערענדיל און דיא האפנונג פון דער פאלעסטינישער בעוועגונג. דורך זיי זעהט מען די מעגליכקייט אויסצובויען א נייעם היים פאר די אידישע ראסע; און אן זייער ערפאלגרייכער ארבייט, די אויספיהרבארקייט פון א ווידערקעהרונג פון'ם אידען צו דאס לאנד.

עס זיינען פאראן בערך פופציג קאלאניעס צושטרייט איבער דאס לאנד די גרעסטע פון זיי האט בערך 2,000 נפשות. פארבייפאהרענדיג קאן מען זיי אימער דערקענען דורך די רויטע דעכער פון זייערע גוט געבויטע הייזער, וואס ווארפען זיך אין די אויגען דורך זייער קאנטראסט צו דעם ארעמען בוי פון די אראבישע בנינים. עס איז קיין פראגע נישט אז דער אידישער קאלאניסט האט געהאט א שווערע צייט אין פאלעסטינא; אבער דאס וואס ער האט געטהאן, האט ער געטהאן גרינדליך און מיט אן אויג אויף דער צוקונפט. ווירקליך, אין היינטיגען ארץ ישראל, דיינקען נישט די מענשען פון יאהרען, נאר פון דורות, — עווינקייטען, אויב איהר ווילט — תמיד וועגען דעם לעצטען צוועק, וועלכען זיי בעטראכטען פאר זעהר ווייט, אבער פאר וועלכען זיי זיינען ווילינג צו ארבייטען אזוי לאנג, ווי זיי האבען נאך אין זיך א לעבענס אטעם. זיי לעבען בכדי צו מאכען פון א חלום א ווירקליכקייט.

* *

דער איינדרוק וואס איך האב מיטגענומען פון מיין בעזוך איז געווען אז אין זייער קורצען לעבען אין פאלעסטינא האבען אט די קאלאניסטען דעמאנסטרירט דריי הויפטזאכען — אז דער איד, וועלכען די וועלט בעטראכט פאר א בעשעפעניס וואס איז בטבע גענייגט צו מסחר, איז אזוי גוט צוגעפאסט צו לאנדווירטהשאפט ווי יעדער אנדערער מענש; אז פאלעסטינא איז א לאנד פון מעגליכקייטען; און אז דאס וועט ווערען א גליקליכער פלאץ פאר אידען.

עס איז קלאהר גענוג אז דער קאמערציעלער טאלאנט און סוחרישער אינסטינקט פון די אידען איז ארויסגעוואקסען פון די אומשטענדען פון הדורות; און דאך האט זיך נאך דער אלטער אבערגלויבען, אפילו אידען זעלבסט לאזען זיך אריין זעהר פארזיכטיג אין וועלכע עס איז לאנדווירטשאפטליכע אונטערנעהמונג פאר זייער ראסע, אבער דער רעקארד פון די פאלעסטינישע קאלאניען שטעהט איצט אלס א פאקט, אלס א ווירקליכקייט, געגען אט די מורא, זעלבסטבעוואוסטע מורא. דער רעקארד איז נאך פיעל מעהר וואונדערבאר דערביט וואס די ערפאלגרייכע קאלאניסטען זיינען פון דעם זעלבען דור, און מאנכע פון זיי זיינען אזוינע לייט וואס פאר זייער איבערוואנדערונג זיינען זיי געווען שניידער און קרעמער אין גלות. עס זיינען היינט נאך דא א סך קאלאניסטען אין פאלעסטינא, וואס זיינען געקומען אלס יונגע לייט אהן א פעני און זיינען היינט ווערט צוויי טויזענד דאלאר און מעהר, און בעזיצען גרויסע אראנזשען גערטנער און ווייגגערטנער. איך געדענק בעזונדער איין מאן וועלכער האט מיר דערצעהלט אז ער האט אנגעהויבען מיט דרייסיג יאהר צוריק מיט א קליינע הלואה פון באראן ראטהשילד. אז ער בעזיצט איצט זעכציג אקער פון פיינע אראנזשען־סערדער און איז ווערטה איבער פינף און צוואנציג טויזענד דאלאר און „וועט זיך נישט בייטען מיט א מלך".

אבער נישט דאס האבען די קאלאניסטען אויסגעבויט מיט זייער אייגענער ארבייט, נאר זיי האבען אויך אזוי גוט אויסגעבויט זייערע קאנסטיטושאנס עס איז געווען פאר מיר אן ענטדעקונג צו זעהן ברייט־שולטערדיגע מענער אין פלאנעל העמדער און רייט־שיך, וועמעס קרעפטיגע געזיכטסציגע און שטארקע ארמס האבען נישט בעוויזען איין שבור פון געטא און טשערטא און האבען אויסגעזעהן אזוי ווי די פארמער פון די וועסט אין די פעראייניגטע שטאאטען. דאס קלאגען ביים כותל מערבי, איז שוין נישט מעהר כאראקטעריסטיש פאר די היגע ישראל אידען, און אט די ענדערונג איז די בעסטע פראפעצייהונג פאר דער צוקונפט. די ערשיינונג פון דעם נייעם דור אין די קאלאניעס ברענגט דאס געוויס; דען זיי זיינען פיינע, פריי־בליקענדע יונגע מענער און פרויען, טרעטענדיג מיט טאנצענדע טריט, און זינגענדיג ביי זייער ארבייט, פעראייניגענדיג, ווי זיי טהוען, אט די נייע קראפט מיט זייער אייגענעם קלוגשאפט, זיינען פאר זיי אפען גרויסע מעגליכקייטען און זיי הויבען עס אויך אן צו בעגרייפען.

נעהמט, למשל, ראשון לציון, די גרויסע וויין קאלאניע פון פאלעסטינא. וואו דער בעריהמטער כרמל־וויין ווערט פאבריצירט. איך בין אויפגענומען געווארען פון זייערע דריי פיהרער, רייכע לאנד אייגענטהימער אויף וועלכע קיינעם וואלט ניט איינגעפאלען צו טרעפען, אז זיי זיינען מיט דרייסיג יאהר צוריק געווען ארמע אנטלאפענע פון רוסישער אונטערדריקונג. איך האב געזעהן ווייגגערטנער וואס געהרען געפפלעגט ווי בלומען־גארטענס און עקאליפטוס ביימער וואס האבען אין ווייניגער ווי א דור בעדעקט א נאקעטען פעלד, און געמאכט שאטענדיגע אלעען אזוי שעהן ווי איך האב עס געזעהן אין קעניגליכע פארקען. מיט עכטען שטאלץ האבען זיי מיר דורכגעפיהרט זייערע קעלערען, וועלכע זיינען נישט נאר די גרעסטע אין דער וועלט, נאר אויך די בעסטע אויסגעריכטעטע. שטעלט אייך פאר זעהענדיג אין ארץ ישראל, קעלערען וואס קאנען זיך אייגעגלייכען, אויב נישט איבערשטייגען, מיט דעם קעלער פון די בעריהמטע וויין וואקסענדע פראווינצען אין פראנקרייך.

אבער מיין הויפט תענוג ליעגט נישט אזוי פיעל אין זעהען אט די וואונדער ווי אין בעאבאכטען דאס ליכט אין די אויגען פון די קאלאניסטען, ווען זיי ציינען מיט ענטהוזיאסטישער צופריעדענהייט אויף זייערע מאדערנע מאשינען און נייע פערבעסערונגען — זייער עלעקטרישע איינריכטונג, למשל, איז די „איין איינציגע אין ארץ ישראל".

און זיי האבען מיר אויך אבגעטהאן א שפיצעל, דען זיי האבען מיר צוערשט געוויזען מיט א געמאכטען שטאלץ אויף אן אלטע סארט מאשינע, וועלכע איך האב געהאלטען פאר גענוג גוט; אבער ניין, דאס איז שוין געווען צו אלטמאדיש פאר זיי, און איז איצט אין ברוך־אזיען קאטע, ווערענדיג אויסגעביטען אויף דער אנדערער זייט וועג אויף א „ווירקליכע" מאשינע פון דעם מאדערנסטען סארט, ביי וועמעס אנבליק מיין איבערראשונג איז געווען צו עכט אום זיי נישט צו מאכען פערגעניגען.

* * *

כ'וויל נישט מאכען מיט מיין בעשרייבונג דעם איינדרוק אז ארץ ישראל איז נאך אימער דאס אלטע לאנד פון „מילך און האניג". און אז עס וועט ווארטען גליקען יעדען איינעם וואס קומט נאך ארץ ישראל אלס פארמער. אלע קאלאניסטען האבען געהאט א שווערע צייט און זייער ערפאלג איז געקומען דורך דעם שווערסטען סארט ארבייט. אבער צום סוף קומט דאך דער לוין און די איבענדערמאהנטע פאקטען בעשטעטיגען דאס נאך מעהר, עס איז דא א בעלוינונג וועלכע זאגאר דער ארעמסטער און שווער פאר זיין עקזיסטענץ קעמפענדער קאלאניסט ערהאלט, און דאס איז א גייסטיגע בעלוינונג וועלכע ווארפט זיך אין די אויגען פון יעדען איינעם, זיי זיינען גליקליך.

איך געדענק אן אלטען קאלאניסט — דעם עלטסטען אין ראשון לציון — שטעהענדיג אין פראנט פון זיין בעשיידענע שטיבעל, זיין לאנגע גרויע בארד דערצעהלט אם וועניגסטען פון אכציג יאהרען, האט מיר געמאכט פאלגענדע ערנסטע בעמערקונג: „איהר ווייסט, מיר זיינען ניט געקומען אהער מאכען געלד — דער אויבערשטער ווייס אז איך האב נישט פיעל געמאכט; אבער מיר זיינען געקומען צו זיין מיט אונזערע ברידער, מיר זיינען געקומען, ווייל דאס איז דאס לאנד פון אונזערע אבות, און דאס איז דער ארט וואו מיר געהערען". דער גייסט פון לעבען פאר א אידעאל, איז הערשענד צווישען זיי, און יעדער מאן וואס ארבייט מיט זיינע הענד פאר זיך זעלבסט אזוי גוט ווי פאר א גרויסען אידעאל, מוז זיין גליקליך.

אויסערדעם וואס לעבען א נייעם לעבען פון פרייהייט, ניט געשטערט דורך אלטע בעגרענצונגען אדער פאראורטהיילען זיי קאנען זיין אידען, זיי קאנען שטאלץ זיין אין זייער גלויבען, ראסע און טראדיציאנען; און אויב זיי האבען אפילו א שווערע צייט ווערט א גרויסע משא ארונטערגענומען פון זייערע הערצער דורכדעם וואס זיי קאנען זיין אידען און לעבען דאס יודענטהום אהן קיינע שטערונגען.

אין איין קאלאניע האב איך געזעהן ביי א פערלאבונגס שמחה די יונגע מענער און פרויען פון דעם ישוב טאנצענדיג דעם פרעהליכען בייגעלע טאנץ, אונטער דער מעלאדיע פון זייער נאציאנאלען הימן („די התקוה") וועלכען יעדער פערזאן האט געזונגען מיט שטאלץ כמעט טראגיש. אין אן אנדער קאלאניע בין איך פערבייגעגאנגען פרייטאג פאר נאכט א אנגען ניעדעריגען בנין וואס האט אויסגעזעהן ווי א שטאלל און געזעהן זיצענדיג אין פראנט פון איהר אויף בייקט א געוויסע צאהל איינגעבויגענע אלטע לייט מיט ספרים אין זייערע הענד, ריידענדיג ערנסט איינער צום צווייטען. אלס ענטפער אויף מיין נייגעריגע פראגע, פריעדלענדער. האט מען מיר געזאגט אז דאס איז א פארלויפיגער בית המדרש, און די אלטע לייט זיינען אנטלאפען פון רוסישע פאגראמען וואס פלפל'ען זיך איבער תלמודישע פראגען אין דעם בין השמשות ליכט פאר קבלת שבת. איך האב געטראכט פון זייער געפלאגטען לעבען אין דער טשערטא און דעם חלוק וואס דאס מיינט פאר זיי — און בין תיכף געווארען א ציוניסט.

דאס מיינט נישט אז איך בין געווארען א מליץ יושר פאר א אידישער מדינה אין ארץ ישראל אדער אז איך ווינש טהייל צונעהמען אין א בעוועגונג וואס וועט צוזאמענטרייבען אלע אידען אהן אונטערשייד אין וועלכען לאנד זיי לעבען נאך פאלעסטינא אזוי ווי מ'ען טרייבט צוזאמען בהמות וואס מאנכע מיינען אז דאס איז דער צוועק פון ציוניזם. דאס מיינט בלויז אז איך סימפאטיזיר, ווי כמעט יעדער איינער מיט די ציעלען פון די וואס בעמיהען זיך צו עטאבלירען אן עיר מקלט פאר די פערפאלגטע אדער רעכטלאזע אידען פון אלע לענדער, א מיטעל פונקט וואס וועט אויפהאלטען אידישקייט און שטענדיג אויסשטראהלען אידישעס לעבען און קולטור.

אוים די היגע טהעאטערע

אן איבערבליק איבער די פיעסען, וועלכע ווערען געשפילט דיעזע וואך אין אלע היגע טהעאטערע.

פון שמואל טהעאטערזאן.

די ליריק טהעאטער קאמפאני, וועט זיין די וואך אויך דער „ראד" ווי עס הייסט אויפ'ן טהעאטער לשון, די אקטיארען פאהרען אין אנדערע שטעדט צו שפילען.

זיי פאהרען מיט „די לעבעדיגע יתומים" אין סיראקיוז, ניו יארק, ראטשעסטער און באפאלא.

די „לעבעדיגע יתומים", האבען אזוי שטארק אויסגענומען דא אין טאראנטא, דאס די קאמפאני האט בעשלאסען, מכבד צו זיין דערמיט די אויבענדערמאהנטע שטעדט.

מיטוואך וועלען זיי צוריק קומען און וועלען אויפטרעטען אין „די קינדער פון דער איסט־סייד" פון מייער שווארץ.

די פיעסע שטעלט פאר א לעבענס בילד פון דער ניו־יארקער איסט־סייד, ווי קינדער ווערען ערצויגען, און דער רעזולטאט פון אזא ערציהונג.

פרייטאג אוונד וועט געשפילט ווערען לאטיינערס „יום הדין".

דאס איז א פיעסע אין וועלכער עס ווערט פארגעשטעלט אויף ווי ווייט עס גרייכט מוטער ליעבע, און וואס א מוטער איז פעהיג צו טהון פאר איהר קינד.

שבת אווענד וועט געשפילט ווערען דאקאווס א נייע פיעסע „אל רחום".

דער פערפאסער בעהאנדעלט דארט די שמד מגפה, וואס עס ברענגט א מענשען צו שמד; און די פאלגע דערפון.

מר. ווייסמאן טרעט אויף אין א גאנץ נייער ראלע אלס דער געשמד'ער דאקטאר.

אלע פארבערייטונגען ווערען געמאכט צו געבען א פיינע אויפנאהמע „דעם איינציגען זוהן" אין ליריק טהעאטער מאנטאג דעם 18־טען דיעזען מאנאט.

„דער איינציגער זוהן" איז אויפגעפיהרט געווארען פון טאמאשעווסקין אין ניו־יארקער ניישאנאל טהעאטער און איז אראפגעבראכט געווארען אהער דירעקט פון ניו יארק מיט טהאמאשעווסקים ערלויבניש צו דעם בענעפיס פון מר. בליפעלד

מר. בליפעלד האט זיך אויסגעקליבען א פיעסע מיט א גאנץ פאסענדען נאמען, וועלכע פאסט זיך צו צואיהם אלס אקטיאר.

מען קען מיט רעכט זאגען, אז ער איז דער איינציגער אין ליריק טהעאטער אלס כאראקטער שוישפילער.

ביי א געלעגענהייט האבען מיר שוין געשריבען וועגען מר. בליפעלדס טאלאנט אלס שוישפילער. אלס אזעלכער האט ער אמת און עהרליך פערדיענט די סימפאטיע פון אלע טהעאטער ליעבהאבער.

מענשען, וועלכע האבען א בעגריף וואס עס הייסט טהעאטער און וואס עס הייסט אן אקטיאר און בפרט אזא ווי מר. בליפעלד איז, דארפען קומען אין ליריק טהעאטער קומענדען מאנטאג און אבגעבען די פערדיענטע עהרע צו דעם, וועמען דאס קומט.

פאר די עטליכע מאנאטען וואס מר. בליפעלד שטעהט אויף די ברעטער פון דער ליריק טהעאטער ביהנע, האט ער איבערצייגט דעם טהעאטער עולם אויף

(פארזעצונג אויף פייזש 6)